

Ciąg arytmetyczny

Ciąg arytmetyczny ma stałą różnicę r między kolejnymi wyrazami. Na maturze wystarczają trzy narzędzia: wzór na n -ty wyraz, wzór na sumę i własność środkowego wyrazu $2b = a + c$. Najprostsze zadania (wyraz z dwóch danych) mają łatwość 87%, ale zadanie z parametrem i warunkiem „ciąg malejący” już tylko 49%. Punkty giną na wyborze rozwiązania, które spełnia wszystkie warunki.

CZAS

ok. 30 min
czytania + ok. 50
min zadań

ZADANIA

7 zadań w treści,
próbka treningu
rachunkowego, 5
zadań w stylu
maturalnym;
pełny trening na
osobnej stronie

WYMAGANIA

podstawa
programowa,
zakres
podstawowy:
VI.4, VI.5, VI.7

W TEJ LEKCJI

0 Suma od

1 do

100

1 Wzór na

n -ty wyraz

2 Suma

n wyrazów

3 Trzy kolejne wyrazy:

$2b =$

$a +$

c

4 Zadania z treścią

5 Trening rachunkowy

6 Na maturze

7 Najczęstsze błędy

8 Sprawdź się

9 Karta wzorów i co dalej

Suma od 1 do 100

Dodaj $1 + 2 + \dots + 100$. Zamiast dodawać po kolei, połącz w pary pierwszy z ostatnim: $1 + 100$, $2 + 99$, $3 + 98$ ... Każda para daje 101, a par jest 50. Suma: $50 \cdot 101 = 5050$. W każdym ciągu arytmetycznym „pierwszy plus ostatni” jest tyle samo co „drugi plus przedostatni”, bo jeden rośnie o r , a drugi maleje o r . Stąd wzór na sumę: liczba wyrazów razy średnia z pierwszego i ostatniego.

Wzór na n -ty wyraz

CIĄG ARYTMETYCZNY

$$a_{n+1} = a_n + r, \quad a_n = a_1 + (n-1)r, \quad a_n = a_k + (n-k)r.$$

$r > 0$: ciąg rosnący, $r < 0$: malejący, $r = 0$: stały.

Przykład 1.1

Dwa wyrazy dane, trzeci szukany

W ciągu arytmetycznym $a_3 = 7$ i $a_8 = 22$. Oblicz a_{20} .

1 $a_8 = a_3 + 5r$, więc $22 = 7 + 5r$, $r = 3$.

2 $a_{20} = a_8 + 12r = 22 + 36 = 58$.

Wynik: $a_{20} = 58$ (przy okazji $a_1 = 1$, $a_n = 3n - 2$).

ZADANIA · CZĘŚĆ 1

2 zadania · ok. 4 min

1 $a_1 = 4$, $a_6 = 29$. Oblicz a_{11} .

2 Który wyraz ciągu arytmetycznego $a_1 = 100$, $r = -3$ jest pierwszym ujemnym?

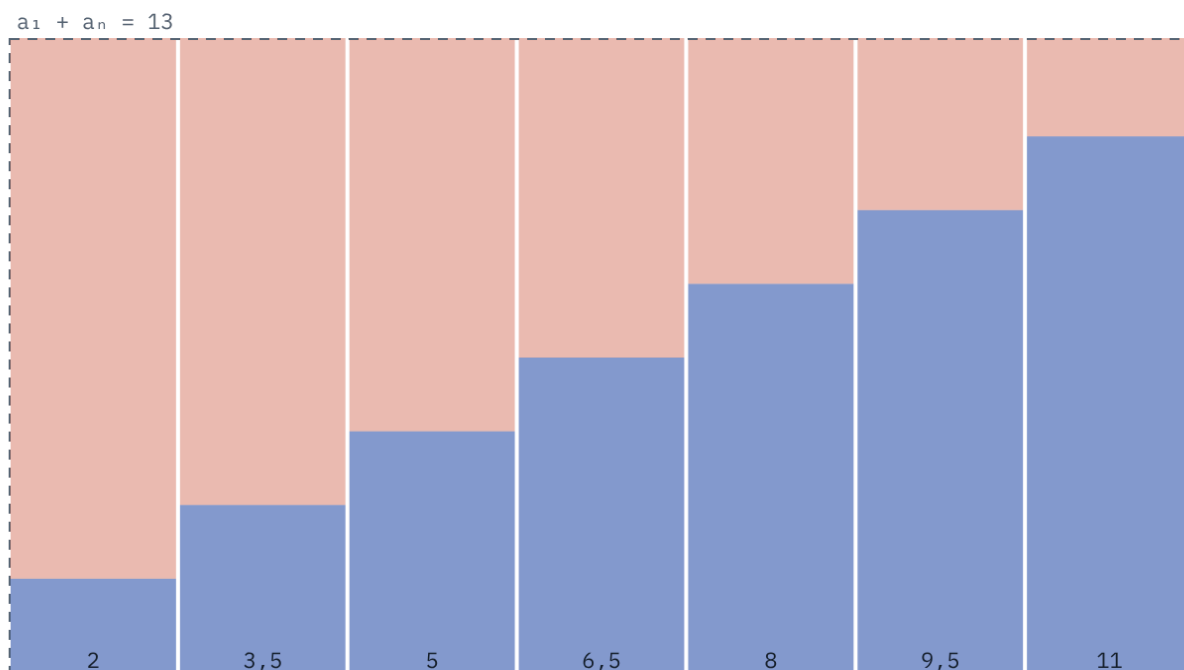
▮▮▮ podstawowe   ▮▮▮ średnie   ▮▮▮ trudniejsze

2 Suma n wyrazów

🔊 SUMA n POCZĄTKOWYCH WYRAZÓW

$$S_n = \frac{a_1 + a_n}{2} \cdot n = \frac{2a_1 + (n-1)r}{2} \cdot n.$$

SYMULACJA 1 Słupki to wyrazy $a_1, \dots, a_n$; na każdym stoi ten sam ciąg w odwrotnej kolejności. Kolumny mają równą wysokość $a_1 + a_n$, więc razem tworzą prostokąt $n \times (a_1 + a_n)$. Suma ciągu to połowa prostokąta. Zmieniaj a_1 , r i n .

— wyrazy $a_1 \dots a_n$ — te same wyrazy w odwrotnej kolejności

$$a_n = a_1 + (n-1)r \quad 11$$

$$\text{prostokąt } 7 \times 13 = 91$$

$$S_n = n(a_1 + a_n)/2 \quad 45,5$$

$$S_n = (2a_1 + (n-1)r)n/2 \quad 45,5$$

Każda kolumna (wyraz plus wyraz z drugiego końca) ma tę samą wysokość $a_1 + a_n$, bo co krok w prawo pierwszy rośnie o r , a drugi maleje o r . Dwie kopie sumy wypełniają prostokąt 7×13 , więc jedna to połowa: $S_n = 45,5$.

Stan na rysunku: $a_1 = 2$, $r = 1,5$, $n = 7$; $a_n = 11$, $S_n = 45,5$.

Przykład 2.1

Suma z rekurencji

Ciąg określony jest wzorami $a_1 = 3$, $a_{n+1} = a_n + 4$. Oblicz S_{50} .

1 Arytmetyczny z $r = 4$. $a_{50} = 3 + 49 \cdot 4 = 199$.

2 $S_{50} = \frac{3 + 199}{2} \cdot 50 = 101 \cdot 50$.

Wynik: $S_{50} = 5050$.

ZADANIA · CZĘŚĆ 2

2 zadania · ok. 5 min

1 Oblicz sumę wszystkich liczb dwucyfrowych podzielnych przez 7.

2 Suma 10 początkowych wyrazów ciągu arytmetycznego wynosi 85, a $a_1 = -1$. Oblicz r .

 podstawowe   średnie   trudniejsze

3 Trzy kolejne wyrazy: $2b = a + c$

WARUNEK DLA TRZECH LICZB

Liczby a, b, c (w tej kolejności) tworzą ciąg arytmetyczny $\iff 2b = a + c$. Środkowa jest średnią arytmetyczną sąsiednich.

Gdy treść dodaje warunek (rosnący, malejący, niestały), **sprawdź każde rozwiązanie** i odrzuć te, które go nie spełniają.

Przykład 3.1

Parametr i warunek „malejący”

Ciąg $(3m + 4, m^2 + 1, 2 - m)$ jest arytmetyczny i malejący. Wyznacz m .

- 1 $2(m^2 + 1) = 3m + 4 + 2 - m$, czyli $2m^2 - 2m - 4 = 0$, $m^2 - m - 2 = 0$.
- 2 $m = 2$ albo $m = -1$.
- 3 $m = 2$: ciąg $(10, 5, 0)$, $r = -5$, malejący ✓. $m = -1$: ciąg $(1, 2, 3)$, rosnący ×.

Wynik: $m = 2$. Bez sprawdzenia warunku „malejący” w kluczu traci się punkt.

 ZADANIA · CZĘŚĆ 3

2 zadania · ok. 6 min

- 1 Dla jakiego x liczby $x - 1, 2x, 4x - 5$ tworzą ciąg arytmetyczny?
- 2 Ciąg $(m^2, 2m + 3, 6)$ jest arytmetyczny. Wyznacz wszystkie m i dla każdego podaj ciąg.

▣▣▣ podstawowe   ▣▣▣ średnie   ▣▣▣ trudniejsze

4 Zadania z treścią

Przykład 4.1

Suma i średnia

Suma 8 początkowych wyrazów ciągu arytmetycznego wynosi 100, a średnia arytmetyczna wyrazów a_2 i a_5 jest równa 11. Wyznacz a_1 i r .

- 1 $S_8 = \frac{2a_1 + 7r}{2} \cdot 8 = 4(2a_1 + 7r) = 100$, czyli $2a_1 + 7r = 25$.
- 2 $\frac{a_2 + a_5}{2} = 11$: $a_1 + r + a_1 + 4r = 22$, czyli $2a_1 + 5r = 22$.
- 3 Odejmujemy: $2r = 3$, $r = \frac{3}{2}$, $a_1 = \frac{22 - 7,5}{2} = \frac{29}{4}$.

Wynik: $a_1 = \frac{29}{4}$, $r = \frac{3}{2}$.

- 1 W amfiteatrze w pierwszym rzędzie jest 20 miejsc, a w każdym następnym o 2 więcej. Ile jest miejsc w 15 rzędach?

podstawowe   średnie   trudniejsze

5 Trening rachunkowy

Próbka treningu rachunkowego. Pełny trening ma 26 przykładów i zadań, z odpowiedziami i w wersji do druku.

POZIOM A · WYRAZY

ZESTAWY A

- 1 Ciąg arytmetyczny: oblicz szukaną wielkość.

a) $a_1 = 5, r = 3; a_{12}$ b) $a_3 = -1, a_7 = 11; a_1$

... pozostałe przykłady na stronie treningu

podstawowe   średnie   trudniejsze

POZIOM B · SUMY

ZESTAWY B

- 1 Oblicz.

a) $a_1 = 1, r = 2; S_{20}$ b) $a_1 = 3, S_8 = 80; r$

... pozostałe przykłady na stronie treningu

podstawowe   średnie   trudniejsze

POZIOM C · TRZY WYRAZY I UKŁADY

ZESTAWY C

1 Wyznacz x , dla których ciąg jest arytmetyczny.

$$\text{a) } (x, 7, 12) \qquad \text{b) } (x, x^2, 6)$$

... pozostałe przykłady na stronie treningu

2 Wyznacz a_1 i r .

a) $a_2 + a_6 = 20, a_3 = 7$

... pozostałe przykłady na stronie treningu

podstawowe   średnie   trudniejsze

Pełny trening (26 przykładów i zadań) →

6 Na maturze

Ciąg arytmetyczny to w arkuszach z lat 2024–2026 kilkanaście zadań zamkniętych i kilka otwartych za 2–4 punkty. Według sprawozdań CKE obliczenie wyrazu z dwóch danych (maj 2026) było najłatwiejszym zadaniem arkusza (87%), a zadanie z parametrem i warunkiem „malejący” (maj 2025) miało łatwość 49%. W zasadach oceniania powtarzają się Uwagi: pomylenie ciągu arytmetycznego z geometrycznym to 0 punktów, brak odrzucenia rozwiązania, które nie spełnia warunku, to punkt mniej, a sam wynik bez rozwiązania to 0 punktów. Poniższe zadania są nasze, w stylu arkusza.

 ZADANIA W STYLU MATURALNYM

5 zadań · 9 pkt · ok. 25 min

1 (0-1 pkt) W ciągu arytmetycznym $a_1 = 3$ i $a_4 = 15$. Wyraz a_{10} jest równy

A. 36   **B. 39**   **C. 43**   **D. 45**

2 (0-1 pkt) Ciąg $(4m, 3 + m, m)$ jest arytmetyczny dla

A. $m = -2$ **B.** $m = 1$ **C.** $m = 2$ **D.** $m = 3$

3 (0-1 pkt) Ciąg określony jest wzorami $a_1 = 7$, $a_{n+1} = a_n + 3$. Suma S_{40} jest równa

A. 2620   B. 2660   C. 5240   D. 4960

4 (0-3 pkt) Ciąg $(m + 7, m^2 + 1, 1 - 5m)$ jest arytmetyczny i rosnący. Oblicz m .

- 5 (0–3 pkt) Suma dziesięciu początkowych wyrazów ciągu arytmetycznego jest równa -50 , a średnia arytmetyczna wyrazów a_1 , a_4 i a_7 jest równa 1. Wyznacz a_1 i różnicę r .

▮▮▮ podstawowe   ▮▮▮ średnie   ▮▮▮ trudniejsze

7 Najczęstsze błędy

✗ „ $a_n = a_1 + nr$.”

$a_n = a_1 + (n - 1)r$: od a_1 do a_n jest $n - 1$ kroków.

✗ „ (a, b, c) arytmetyczny $\iff b^2 = ac$.”

To warunek geometryczny. Arytmetyczny: $2b = a + c$. Pomylenie ciągów to w kluczu 0 punktów.

✗ „ $r = a_2 - a_1 = m^2 + 1 - m + 7$.”

Odejmujesz cały wyraz: $(m^2 + 1) - (m + 7) = m^2 - m - 6$. Zgubiony nawias to w kluczu 0 punktów za taki zapis.

✗ „Wyszły dwa m , podaję oba.”

Jeśli treść ma warunek (rosnący, malejący), sprawdź każde m i odrzuć złe z uzasadnieniem.

8 Sprawdź się

Odpowiedz w myślach, zanim rozwiniesz odpowiedź.

1 Ile wynosi a_7 , jeśli $a_5 = 10$ i $a_9 = 18$?

14 (średnia).

2 Jaka jest suma $2 + 4 + \dots + 40$?

$$\frac{2+40}{2} \cdot 20 = 420.$$

- 3 Dla jakiego r ciąg arytmetyczny jest stały?

$$r = 0.$$

- 4 Jak sprawdzić, że $(1, 4, 7)$ jest ciągiem arytmetycznym?

$$2 \cdot 4 = 1 + 7.$$

WZORY

$$a_n = a_1 + (n - 1)r$$

$$S_n = \frac{a_1 + a_n}{2}n = \frac{2a_1 + (n-1)r}{2}n$$

WŁASNOŚCI

$$2b = a + c$$

$$a_k + a_l = a_m + a_n \text{ dla } k + l = m + n$$

Wzory na a_n , S_n i warunek $2b = a + c$ są w broszurze CKE „Wybrane wzory matematyczne”.

Dalej: ciąg geometryczny (lekcja 6.3 Ciąg geometryczny).

Odpowiedzi

Zadania • część 1

1. $5r = 25, r = 5; a_{11} = 4 + 50 = 54$. (Albo: a_6 jest środkiem między a_1 i a_{11} , więc $a_{11} = 2 \cdot 29 - 4$.)

2. $1. 100 - 3(n - 1) < 0 \iff n > \frac{103}{3} = 34\frac{1}{3}$.

2. $a_{35} = -2$.

Zadania • część 2

1. $1. 14, 21, \dots, 98; a_1 = 14, r = 7, 98 = 14 + 7(n - 1), n = 13$.

2. $S_{13} = \frac{14 + 98}{2} \cdot 13 = 728$.

2. $1. \frac{-2 + 9r}{2} \cdot 10 = 85$

2. $-2 + 9r = 17, r = \frac{19}{9}$.

Zadania • część 3

1. $4x = 5x - 6, x = 6$; ciąg $(5, 12, 19)$.

2. $1. 2(2m + 3) = m^2 + 6$, czyli $m^2 - 4m = 0$.

2. $m = 0: (0, 3, 6); m = 4: (16, 11, 6)$.

Zadania • część 4

1. $1. a_{15} = 20 + 28 = 48$.

2. $S_{15} = \frac{20 + 48}{2} \cdot 15 = 510$.

Zestawy A

1. a) 38 b) -7

Zestawy B

1. a) 400 b) 2

Zestawy C

1. a) 2 b) $-\frac{3}{2}$ albo 2

2. a) $a_1 = 1, r = 3$

Zadania w stylu maturalnym

1. B. $3r = 12, r = 4; a_{10} = 3 + 36 = 39$.

2. C. $2(3 + m) = 5m, 6 = 3m, m = 2$; ciąg $(8, 5, 2)$.

3. A. $a_{40} = 7 + 117 = 124; S_{40} = \frac{131}{2} \cdot 40 = 2620$.

4. 1. **Warunek.** $2(m^2 + 1) = (m + 7) + (1 - 5m)$, czyli $2m^2 + 4m - 6 = 0$.
2. **Rozwiązania.** $m^2 + 2m - 3 = (m - 1)(m + 3) = 0$: $m = 1$ albo $m = -3$.
3. **Wybór.** $m = 1$: ciąg $(8, 2, -4)$, malejący $\times$. $m = -3$: ciąg $(4, 10, 16)$, rosnący $\checkmark$.
1 pkt za równanie $2(m^2 + 1) = (m + 7) + (1 - 5m)$. **2 pkt** za oba rozwiązania. **3 pkt** za $m = -3$ z odrzuceniem $m = 1$.

Uwaga: podanie obu wartości bez wyboru to 2 pkt.

5. 1. **Suma.** $\frac{2a_1 + 9r}{2} \cdot 10 = -50$, czyli $2a_1 + 9r = -10$.
2. **Średnia.** $\frac{a_1 + (a_1 + 3r) + (a_1 + 6r)}{3} = a_1 + 3r = 1$.
3. **Układ.** $a_1 = 1 - 3r$: $2 - 6r + 9r = -10$, $r = -4$, $a_1 = 13$.
1 pkt za jedno z równań. **2 pkt** za układ. **3 pkt** za $a_1 = 13$, $r = -4$.

Uwaga: błędna interpretacja (np. -50 jako a_{10} albo średnia dzielona przez 2) daje co najwyżej 1 pkt.

Matura z matematyki · Lekcja 6.2: Ciąg arytmetyczny · Na podstawie: Informator o egzaminie maturalnym z matematyki, poziom podstawowy, od roku szkolnego 2024/2025 (CKE); typy zadań, łatwości i Uwagi według arkuszy, zasad oceniania i sprawozdań CKE z lat 2024–2026. Zadania są autorskie. Wszystkie liczby sprawdzone (tools/verify/mt6_2.py).